

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krone na leto, za pol leta dve kroni, za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. — Posamezne številke 20 vin.

:: Telefon štev. 216. ::

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.649

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. — Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cena inseratom po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Vsebina: Črtice iz zadružnega prava. Osnova novoga zadružnoga zakona u kritici. Občinski posredovalni uradi. Skupne smeri agrarne politike v najvažnejših deželah. Gospodarski pregled. Poročilo Gospodarske zveze v Ljubljani. Zadružni pregled. Občni zbori. Bilance.

Črtice iz zadružnega prava.

Piše dr. Andrej Veble.

IV. Poroštvo.

Naše rajfajznovke imajo namen dajati posojila članom na osebni kredit, proti poroštvu in na kratko doto. Pri naših kmečkih posojilnicah bi moral biti hipotečni kredit izključen. To pa se žalibog ne izvršuje. Vzroki so različni. V prvi vrsti pomanjkanje velikega slovenskega hipotečnega zavoda. Na Kranjskem imamo sicer Hranilnico kmečkih občin in deželno banko, ki se pečata izključno s hipotečnim kreditom in kreditom avtonomnim korporacijam, v obmejnih slovenskih krajih pa še nimamo takega denarnega zavoda, tako da je slovenski kmet in obrtnik še vedno odvisen od nemških mestnih hranilnic. Kako pa te mestne hranilnice delajo s slovenskimi kmeti, smo videli baš v zadnji denarni krizi, ko so nemški denarni zavodi — vsled pomanjkanja denarja — na stotine slovenskih kmetij pognali na boben. V takih gospodarskih razmerah so tudi naše rajfajznovke primorane priskočiti na pomoč slovenskim kmetom s hipotečnim kreditom. Drugi vzrok, da se pri naših kmečkih posojilnicah daje v veliki meri tudi hipotečni kredit, je skrb za večjo varnost posojil.

Ta skrb je umevna in popolnoma upravičena, ker vemo, kako pogosto morajo poroki trpeti in krvaveti za brezvestno in malomarno gospodarstvo raznih dolžnikov-pustolovcev. Baš radi tega, ker je pravočasno zavarovanje terjatve pri zemljiščih glavnega dolžnika tudi na korist porokom, se pri nekaterih denarnih zavodih pri večjih posojilih zahteva povsod tudi vknjižba oziroma predznanba zastavne pravice v varnost posojilne terjatve.

Namen naših rajfajznovk je torej posojevanje izključno na osebni kredit in na poroštvo.

Kaj pa je poroštvo? Kakšne dolžnosti prevzame porok, kakšne porok in plačnik?

Poroštvo je tisto pravno razmerje, ki nastane, ako se tretja oseba nasproti upniku zaveže prevzeti oziroma izpolniti dolžnikove obveznosti za slučaj, da jih dolžnik sam ne izpolni. Bistvo poroštva je pravna zaveza poroka nasproti upniku — ne dolžniku — sklenjena v obliki navadne pogodbe, pismene ali ustmene. Predpogoj veljavnosti poroštva pa je obstoj glavnega dolga (§ 1351 o. d. z.), za katerega se naj jamči.

Kakšna razlika pa je med porokom ter porokom in plačnikom? Navaden porok jamči

samo za slučaj, da glavni dolžnik ne izpolni svoje zaveze, prijeto se ga more še-le takrat, ko je gotovo, da glavni dolžnik ne izpolni svoje obveznosti. Najmanj se mora dolžnika preje sodno ali izvensodno terjati, predno se zahteva kaj od poroka. (Izjema je le, ako je dolžnik neznanega bivališča, ali če pride v konkurz.)

Čisto drugače pa je pri poroku in plačniku, ki jamči solidarno ali nerazdelno z glavnim dolžnikom kakor sodolžnik. Upnik lahko zahteva plačilo celega zneska od kogar hoče in kedar hoče. To je bistvo solidarnega jamstva, da jamči porok in plačnik nerazdelno in brezpogojno z vsem svojim premoženjem za plačilo dolga, ki ga dolguje glavni dolžnik.

Nekatere posojilnice imajo v starejših zadolžnicah klavzulo: „da sme posojilnica popolnoma svobodno voliti čas iztirjanja in da ne more noben porok in plačnik zahtevati odškodnine od posojilnice, ako bi posojilnica mogoče ne bila pravočasno iztirjala dolga in bi vsled tega nastala komu kaka škoda“. Kaj pomeni ta klavzula?

Nekateri mislijo, da je taka klavzula — contra bonos mores, ker so potem na stežaj odprta vrata raznim lumparijam in zahrbtnim dogovorom načelstva z glavnim dolžnikom. Gotovo je, da je klavzula lahko čestokrat usodepolna za poroke in plačnike.

Vendar taka klavzula ni contra bonos mores, ker sledi že iz značaja solidarnega jamstva in solidarne zaveze, da ima upnik pri izterjanju dolga popolnoma prosto roko. Naveden porok se more v smislu § 1364 o. d. z. sklicevati na to, da posojilnica ni pravočasno iztirjala dolga ali ni storila vseh korakov za varnost posojila. Ta določba pa ne velja za poroka in plačnika. To sledi iz § 891 o. d. z. Na tem stališču stoji tudi najvišje sodišče. Kot primer navajamo eno izmed starejših razsodb najvišjega sodišča z dne 5. marca 1889 št. 1921 (Gl. U. 12.614) in tam navedene razloge:

„Solidarni sodolžnik (porok in plačnik) v smislu § 891 o. d. z. se ne more sklicevati

na določbe § 1358, 1360 in 1364 o. d. z., ker je odvisno popolnoma od proste volje upnikove, ali zahteva plačilo od vseh sodolžnikov, ali samo od nekaterih, ali od enega celi znesek, ali samo del terjatve. Ugovor, da je bil upnik pri izterjevanju dolga malomaren ali v zamudi ali da ni pravilno volil časa izterjevanja, nasprotuje značaju solidarnosti sodolžnikov nasproti glavnemu dolžniku“.

Porok in plačnik mora torej sam stati na straži ter varovati svoje koristi. Ako vidi, da je nevarnost, da upnik mogoče ne pride do pokritja pri glavnem dolžniku, mora pravočasno sam od glavnega dolžnika zahtevati zavarovanje terjatve, eventuelno lahko sam v smislu § 79 z. z. zahteva namesto upnika vknjižbo oziroma predznambo zastavne pravice. Najsigurnejše pa je, da začasno sam plača terjatev in potem takoj z vsemi postavnimi sredstvi nastopi zoper glavnega dolžnika (s tožbo, predlogom na začasno odredbo itd.).

Porok oziroma porok in plačnik ne more jamčiti za več, nego dolguje dolžnik. Za spremembo obrestne mere ne jamči, ako je bila natančno določena maksimalna obrestna mera, tudi se ne more zahtevati od njega, da bi jamčil za dalj časa, nego je bilo prvotno dogovorjeno. Razmere med poroki oziroma poroki in plačniki je določeno po med njimi sklenjeni pogodbi; ako take ni, jamči vsak pro parte z določenim deležem. Ako eden porok več plača nego drugi, lahko zahteva sorazmerni znesek od ostalih porokov.

Poroštvo preneha vsled zastaranja po 30 letih oziroma ako poteče čas, za katerega je bilo sklenjeno. Ako porok umrje, ugasne zaveza navadnega poroka v 3 letih, ako ni upnik med tem časom nič tirjal od zapuščine oziroma od dedičev. Pravna zaveza poroka in plačnika pa preneha še-le 30 let po njegovi smrti. Važno je tudi, ali so se dediči prijavili h zapuščini pogojno ali brezpogojno. V prvem slučaju jamčijo samo pogojno t. j. do višine čiste zapuščine, v drugem

slučaju pa z vsem zapuščinskim in lastnim premoženjem.

Ako porok umrje, je najumestneje, da posojilnica takoj naznani zapuščinski oblasti, za kateri znesek jamči porok in stori vse potrebne korake, da se terjatev zavaruje, zlasti, ako je nevarnost, da od glavnega dolžnika ne dobi vsega.

Priporočati moramo posojilnicam, da pazijo povsod na to, da se poroke kolikor mogoče ščiti in brani in da se od njih zahteva plačilo še-le takrat, ko je gotovo, da posojilnica ne pride do pokritja. Da pa se prihranijo dvojni pravdni stroški, naj se vedno toži dolžnika in poroke v eni tožbi, ker se navadno nikdar v naprej ne vé, ali se dobi vse od glavnega dolžnika ali ne. To zahteva tudi načelo pravdne ekonomije.

Gospodarska in moralna dolžnost posojilnic je, da s fanatično natančnostjo gledajo na varnost posojil in da se nikdar preveč ne zanašajo, ako jim kdo dolžnika slika v rožnatih barvah. Kakor hitro zahtevajo poroki oziroma poroki in plačniki, da se ali posojilo iztoži ali vsaj zavaruje, se mora posojilnica kot ljudski denarni zavod ozirati na ta glas in ne sme lahkomi selno tirati porokov v gmotno propast. Saj je znano, da se poroki čestokrat niti ne zavedajo, kakšne dolžnosti prevzamejo s svojim podpisom. Znano je tudi, da si samo, ker pravno niso poučeni, ne znajo pomagati in navadno mirno gledajo, kako se potaplja barka glavnega dolžnika, katera le pogosto tudi nje potegne s sabo v globčino, ne da bi le z mezincem ganili in rešili vsaj to, kar se še rešiti da.

Zlasti v tem slučaju se mora reči: Več luči in več pravnega pouka ljudem.

Osnova novoga zadružnoga zakona u kritici.

Dr. A. Pogatschnig, istarski zadružni radnik u Poreču, izdao je posebice svoju rad-

nju, koja je lani u više brojeva izlazila u mjesečniku „L' Istria agricola“, a pod naslovom: „Il progetto della nuova legge austriaca sulle cooperative“. Opširna je to i stručnja radnja g. auktoru, a vrlo je zgodno u njoj prikazana kritika cijele osnove zakona o privrednim i gospodarskim zadrugama, koju je vlada prikazala u novembru 1911 pred zastupničku kuću u Beču, na ustavno odobrenje.

Dr. Pogatschnig ima pravo, što odmah u početku ovako govori: „Zakonska je osnova izradjena velikom pomnjom; opširna je, sa obrazloženjem i sa izvješćima o anketi, dosiže do preko 400 stranica; baš zato, što je preduga, neće možda većina zastupnika moći ni da je prečita, a kamo li da je prouči i ocijeni.“

Osnova, po dr. Pogatschnigu, ide zatim da stvori zadružna načela i zadružne zasade, a ne mari za to, kako bi se uredilo ono, što je zadružna praksa već stvorila. A to je doista pogibeljno, jer što se god ima da prigovori sadašnjem zakonu, koji baš sada slavi četrdesetgodišnjicu, jedno se mora zakonu priznati: da je bio vrlo zgodan i da je pače i danas bolji od postojećega novoga njemačkoga. Što je zakon bio nepotpun, to je praksa mogla stvarati zgodno običajno pravo na zadružnom polju, u koliko nije taj posao priječila judikatura, koja je, po dru. Pogatschnigu, pogrešna i protuslovna, a izdana na brzu ruku: zato se više puta dogodilo, a događa se i danas, da judikatura izdava neke zaključke, tobože u ime zadružnoga zakona, koje zakonodavci stalno nijesu nikad ni sanjali.

Dr. Pogatschnig veli, da bi bilo bolje današnji zakon samo u onim mjestima upotpuniti, gdje se iz prakse zna, da se upotpuniti ili popraviti mora; a u tomu g. auktor ima pravo.

U daljnjem toku kritičnoga prikaza ove zakonske osnove, g. pisac bavi se u 31 poglavlja s pojedinim važnijim pitanjima, koje zatim pregledno sabire pri kraju, dok svoje mnjenje svaki put iscrpljivo obrazložuje. Istak-

nut ćemo ovdje u kratko neka pitanja, kako ih je sam g. pisac prikazao.

1. U definiciji morao bi i dalje ostati izraz „ili davanjem vjeresije“, koji se nalazi u § 1. postojećega zakona.

Nema pak logičnoga razloga, da se ne dopušti, tjeranje osjeguravačkih posala u obliku zadruga; pače imao bi se baš putem zadruga skršiti monopol dioničarskih-kapitalističkih osjguravajućih društava.

2. Novi zakon ne bi imao ovjekovječiti neprikladno tehničko ime „zadruga smijerajuće na promicanje obrtnosti i gospodarstva“, jer se radi o kooperativnim društvima. G. auktor može imati pravo, ako misli na talijanski izraz, ali za nas Hrvate, Slovence i Srbe to ne vrijedi, jer so kod nas za „Genossenschaft“ udomio izraz: „privredne i gospodarske zadruga“, koji je narodan te potpuno odgovora; u talijanskom jeziku doista to ne stoji, jer se u austr. trgovačko-zadružnom pravu a u talijanskoj austr. terminologiji, govori za naše zadruga, da su „consorzi industriali ed economici“, što doista nije ispravno, pa bi u duhu talijanskog jezika i prama pravnoj terminologiji talijanskoj doista ispravnije bilo: „società cooperative“, kako se naše zadruga u Italiji doista i nazivlju.

3. Ne bi se smjelo ograničiti pravo, da se u zadružnom pravilniku smije odrediti obveza zadrugara na doplate. To doista nema smisla nikakvoga, barem za zadruga s neograničenim jamstvom, jer bolje je da zadruga traži nadoplate, nego li da bude primorana na likvidaciju.

4. Jako je zgodna naumljena odredba, da zadružni vjerovnici neće smjeti postupati proti pojedinim zadrugarima (Einzelangriff), kako do sada po propisim §§ 60:72.

5. Novi će zakon dopuštati, da se zadruga može za tri godine obvezati, da ostane

u zadruzi; taj je rok premalen, osobito kad se radi o zadrugama na obrtnoj podlozi, sa skupim namještajem, koji se mora kroz dugi niz godina amortizirati. G. auktor predlaže, da se obaveza produži za 10 godina; to je toista potreba, jer se to i kod nas osjeća potrebitim, n. pr. kod uljarskih zadruga.

6. Dobro je što bi se u buduće svuda morala osnivati nadzorstva ili nadzorna vijeća.

7. Namjera, da se zaštiti manjina pri imenovanju nadzorstva i pri raspravi obračuna, nije g. piscu počudna, jer je, po njegovom mnjenju, ona protivna redovitom razvitku zadrugarstva. Ja držim, da je svaka zaštita manjine u načelu dobra; samo bi se morala ova zgodnije urediti, eda ne bude orudje inada ili prkosa; zakonita zaštita manjine ne može na razvitak zadrugarstva štetno uplivati.

8. Dobra je odredba, da i zadruga smije otkazati zadrugaru daljnje učestvovanje u zadruzi.

9. Trebalo bi zgodnije udesiti odredbu glede isključenja zadrugarâ, osobito što se tiče priziva proti odredbama uprave, koji ne bi smio da bude pripušten izvan zadruga na nikakvu, pa ni na sudsku vlast.

10. Ima pravo g. pisac, što veli, da bi trebalo novim zakonom urediti obraničko presudjenje u odnosu sa § 577 gr. p. p. i proširiti djelovanje obraničkih zadružnih sudova uopće, a pogotovo za sporove, koji nastaju iz zadružnoga odnošaja, a to tim više, što već zakon 15. novembra 1867. b. 134 l. d. z. o pravu udruživanja propisuje, da u društvenim pravilnicama mora biti određeno, kako će se riješavati sporovi, koji nastaju izmedju društvenih članova iz društvenoga odnošaja.

11. Doista u zakonskoj osnovi nije najbolje riješeno pitanje glede prava glasa za-

drugara na glavnim skupštinama. Da svaki član mora imati jedan glas, to je svak danas na čistu, premda ima još zadruga, u kojim to načelo, nije provedano, što bi se po mojem mnenju već sada moralo događati u smislu § 27. Ali nema razloga, da se već u zakonu ograniči broj glasova pojedinim zadrugarima u zadrugama s ograničenim jamčenjem, gdje težina odgovornosti, odnosno jamstvo nekih lica može da bude puno veće, nego li drugih. Stoga je pisac imao pravo, što predlaže, da se u zakonu odredi ovako: „Svaki zadrugar ima jedan glas. Zadrugni pravilnik može odrediti, da zadrugarima, pod stanovitim prilikama, pristoji više glasova“.

12. Što se tiče prava, da zadrugari otсутni mogu vršiti preko punomoćnika svoja prava na skupštinama, to pitanje doista nije ni sada dobro uređeno, niti će biti bolje po osnovi novoga zakona. Što se u praksi vrše ta prava putem punomoći, iz toga se, bez dvojbe događaju zloporabe; zato se i neke zadruge izvrgle u spekulativna poduzeća jedne skupine ljudi, baš kao da su dionička društva; a to ne smije da bude, jer u zadrugama mora da individualno kooperativno djelovanje bude provedeno do skrajnih granica. Za to g. auktor predlaže, da se pravo sudjelovanje u skupštinama putem punomoćnika ograniči, i baš na način, da nitko ne smije glasovati za više od pet članova. Ali se meni čini, da ni to ograničenje nije dostatno; po onomu što sam vidio i čuo, ja bi ograničio to pravo tako, da nijedan prisutni zadrugar ne smije putem punomoći glasovati za druge više, nego li za sama sebe.

13. Nema razloga naumljenoj odredbi, da se u uprave i u nadzorstva saveza smiju birati samo lica, koja su pozvana po pravilniku da zastupaju savezne članice; imala bi ostati, po mnenju g. auktora, odredba, koja vrijedi i sada, da se naime smiju birati uopće zadrugari iz pojedinih članica. Ja mislim, da

to nije dostatno, kao što nije dostatno ni ono, što zakonska osnova predlaže. Po mojem mnenju imalo bi se birati u upravu i nadzorstvo zadrugnih sveza samo one članove pojedinih zadruga-članica, koji se obvežu, da će lično pristupiti kao zadrugari u savez (savez), uplaćujući zadrugni dio; oni će tako imati sva prava i dužnosti iz općeg zadrugnoga prava; a to sve u svrhu, da budu imali svu potrebitu, ličnu odgovornost iz zadrugnoga, građanskoga i kaznenoga zakona, baš onako, kako tu odgovornost nose članovi u upravi ili u nadzorstvu svih ostalih zadruga. Doduše odgovornost postoji i danas, ali, po mojem mnenju, nije ona u savezima (savezima) baš onaka, kakva postoji za upravitelje i nadzornike u pojedinim zadrugama.

14. Izvršna je, po auktoru, naumljena odredba, po kojoj bi se u slučaju raspusta zadruge imao imetak da razdijeli onako, kako će to biti slobodno u pravilniku određeno. Ja mislim, da to, ovako općenito uzeto, nije baš najzgodnije, je znam da je to u običnim društvima takodjer slobodno, ali da ima iz toga zloporaba. Poznato mi je n. pr. jedno društvo, koje je imalo priličnu glavniciu; u prvobitnom pravilniku bilo je određeno, da će u slučaju svojevoljnoga raspusta društva imetak proći u ruke jedne korporacije sa obvezom, da ona u stanovitom roku osnuje slično društvo, ali sa više humanitarnom svrhom. Medjutim, kad je spao broj članova, ovi su promijenili pravilnik u smislu, da će zadnja skupština, koja će zaključiti o raspustu, zaključiti i o tomu, kako da se imetak razdijeli; onda su oni malo zatim proveli raspust društva, te novac imedju sebe porazdijelili, što nije bilo nipošto lijepo, a da gore ne rečem . . .

15. Prilično su zgodne, veli dr. Pogatschnig, odredbe glede saziva glavne skupštine; jedino bi bilo uputno, da bude određen najduži rok između obnarodjenja saziva i dana, u kojem se skupština ima držati. Bolje je pak, da ostane

pri dosadašnjoj odredbi, da se preko skupštine ne smije zaključivati o drugom, već samo vrhu predmeta, koji su na dnevnom redu. Da bi se prava manjine morala i pri tom štititi, to osnova ima pravo, ali bi se moralo, po mojem mnjenju to drugačije predviditi, i baš na ta način, kako se to zgodnije u modernom tipu trgovačkih društava s ograničenim jamčenjem. Ja sam mnjenja, da se zaštita prava manjine pripusti skroz u ruke trgovačkoga suda, ali da se postupak zgodnije uredi, uz sudjelovanje stručnoga laičkoga elementa, baš onako kako to biva u spornim trgovačkim poslima. Gosp. je pisac za to, da se n. pr. pravo saziva glavne skupštine u ime manjine, pripusti nadzornom vijeću, kad to uprava ne bi učinila. Po iskustvu sudeći, bila bi to danguba, a po svoj prilici i zaoštrenje spora između manjine i većine, dok je najbolje, da u interesu zadruga, spor bude čim prije s nepristrane strane riješen, što se najzgodnije može očekivati od sudaca, uz sudjelovanje zadružnih stručnjaka.

Neki su mnjenja, da bi se zaštita manjina u zadrugama pripustila savezima, što po mojem mnjenju ne bi bilo ni najmanje uputno, jer bi iz toga pri savezima mogle nastati trzavice, koje se kod organizacija, ovako važnih, moraju u interesu zadružništva izbjeći.

Kad bi se htjela isključiti ingerencija suda, mogli bi se uvesti obranički zadružni sudovi u sjedištu saveza, uredivši obranički postupak doduše obvezatan za sve sporove, ali analognom uporabom propisa iz građanskoga parbenoga postupaka i po uzoru obraničkih sudova kod burse.

19. U osnovi su jako zgodne odredbe glede promjene pravilnika, kako to g. auktor dokazuje.

20. U pogledu revizija g. pisac opširno se na str. 25—30 bavi; uopće su odredbe zgodne, samo se predlaže promjena, da prava saveza budu utvrđena u pozitivnom, a ne negativnom

obliku i da bude istaknuto u zakonu, kako pravo revizije sa strane zemaljskih odbora ne isključuje to isto pravo i savezima, te i obratno.

21. G. se pisac pravom obara u naumljenu odredbu, po koj će biti ograničena visina pologa na štednju kod zadruga.

Takav je propis protivan načelu zadrugarskom i kooperativnom; ušao je u zakon usljed upliva banaka i javnih štedionica, koje su — jedne i druge — prirodne protivnice zadrugarstva. Polozi su na štednju zavisni o povjerenju zavoda, koje pučanstvo više ili manje ima; nema za to razloga, a da se visina pologa za zadruga ograniči, a to tim manje, što štete iz zadružnih pologa nije bilo ni više, ni veće, nego li pri bankama i javnih štedionicama. Hoće li se visina pologa iz javnih interesa ili u interesu opće novčane politike (!) da ograniči, tad neka se ograniči za sve vrste zavoda, koji primaju novce na štednju.

Svakako pak ova naumljena zakonska odredba ne bi smjela, da služi u — rekao bi — fiskalne svrhe, t. j. da mali puk bude prisiljen ulagati novac na štednju u državne obveznice. Kako pak stvari stoje, ta se svrha nebi i tako ni postigla: niti je to način da se postigne.

Ovom pridogom ja držim, da bi novi zakon imao priznavati, pod stanovitim uvjetima, takodjer u zadrugama, osobito savezima, pupilarnu sigurnost odnosnih uložaka.

22. Odredbe glede likvidnosti jednoga dijela prištednih uložaka nijesu u osnovi jasne; ako postane zakonom, što se namjerava, to će biti štetno za zadrugarstvo. Nakanilo se naime odrediti, da svaka kreditna zadruga more barem $\frac{1}{4}$ dio ukupnih pologa držati uvijek na razpoloženju; za to bi se u praksi smijeli davati n. pr. zajmovi samo do $\frac{3}{4}$ pologa, a onda što bi savezi činili, kao važni čimbenici kompensacije? Dosta bi bilo, po mnjenju auktora, ograničiti likvidnost za $\frac{1}{4}$ pologa u smislu, da barem za tu četvrtinu bude odnosna kre-

ditna zadruga imala još otvorena kredita pri savezu, gdje bi likvidnost stalnije morala biti, već po zakonu, određena.

Teško je u ovom odnosu u Austriji doći do zaključka, osobito obzirom na činjenicu, što je vlada istodobno prikazala zakonsku osnovu za osnutak jedne centralne zadružne blagajnice, donekle po primjeru iz njemačkoga carstva. Ali je Austrija sasvim drugačija država, pravi specijalitet u uopćoj državnoj pravnoj znatosti; stoga ja mislim, po najprije, da od naumljene centrale neće biti ništa; a drugo da ćemo mi Hrvati, Slovenci i Srbi pri ovom poslu proći slabo, kao u svakom poduzeću iz javnih sredstava. Neka nam bude pred očima magjarska zadružna novčana centrala, koja je zajednička i za Hrvatsku; neka se tamo vidi, kako je Hrvatska zlo i naopako prošla i kako ta zadružna centrala iz Pešte djeluje! Zadružne su novčane centrale doista ideal savršenosti zadružnih organizacija. To bi moglo biti i za naše zadrugarstvo, ali u Austriji je to moguće samo tako, da svaka narodnost bude imala svoju centralu uz pomoć države, zemlje i općine.

23.-25. Dr. Pogatschnig u daljnjem toku kritike prolazi na opširno promatranje i predlaže sijaset promjena u pogledu kreditnih zadruga i njihovih saveza, te ostalih raznovrstnih zadruga, čiji bi se djelokrug, osobito u pogledu potrošnih zadruga, htio novim zakonom ograničiti, što ne smije da bude.

26. Vrlo je zgodna naumljena odredba (§ 91), po kojoj će se registrirane zadruge, po zakonu, smatrati trgovcima u smislu trgovačkoga zakona, te će se, u koliko u zadružnom zakonu nije što drugo određeno, primjenjivati i na zadruge propisi iz trgovačkoga zakona glede društvene firme i trgovačkih knjigah, bez obzira na visinu poreza od tečevine. Nego pravom opaža pisac, da bi se imale promijeniti zato i neke zastarjale odredbe trgovačkoga zakonika. U nekim našim stranama, osobito n. pr. po Zagorju, nema nego jako malo protokoliranih

trgovaca, te se propisi trgovačkoga zakonika, u koliko ovi prave za neke poslove iznimke prama propisima općega građanskoga zakonika, trebat će osobitih uputa za zadruge, kao trgovačke firme i za to će sveze, morat da na vrijeme upozore i poduče zadruge.

27. Dopušta se i novim zakonom osnutak podružnica („Zweigniederlassungen), ali samo u istoj pokrajini; to se pak zabranjuje potrošnim zadrugama. Nijedna pak zadruga neće smjeti osnivati n. pr. agenture ili zastupstva i sl. Auktor drži, da bi se imalo obratno odrediti, te je mnjenja, da ni jedna zadruga ne bi smjela imati podružnica u pravom smislu riječi, a da bi se svima imalo dopustiti da osnivanju agenture ili zastupstva izvan zadružnoga sjedišta. I ja mislim, da u kooperativnom duhu, zadružnoga prava, jedna zadruga ne može imati podružnica u pravom smislu riječi i da ih se ne bi imalo priznavati ni po novom zakonu, koji bi doista morao nasuprot dopuštati svim vrstima zadruga, pa i potrošnim, osnivanje agentura ili zastupstva izvan zadružnoga sjedišta. — U ovom odnosu pisac lijepo prikazuje i zakonsku i praktičnu razliku između „filiale“ „succursnale“ „agenzia“, „locali di esercizio“, „espositura“.

28. Pod ovom točkom učeni pisac pobija stvarno i pravno naumljenu odredbu iz § 154 zakonske osnove, po kojoj bi ministar financija imao pravo da nadzira i istražuje posle u zadrugama, „kat bi to zahtjevale opća novčana politika i vjeresijske prilike“. Doista proti ovakoj namjeri ustaju svi kritičari i bude li vlada ustrajala, tad nema izgleda, da će do novoga zakona uopće doći, u koliko većina zastupnika bude slušala stručna mnjenja, koja su sva složna u tom, da bi takova odredba potkopala zadrugarstvo, jer svak zna što je kod nas „fiskalizam“.

29. U novom se zakonu namjeravaju ustanoviti nove odredbe glede razpusta zadruga;

važno bi u tom odnosu bilo pravo trgovačkih sudova, da odrede raspust zadruga bilo s ureda, bilo na predlog zanimanika. Isto se pravo dava i zemaljskoj vladi. Nabrojeni su preduvjeti za odnosne odredbe suda i oblasti; one su preširoke, te se krši znatno, pače grubo, zadruga autonomija, po kojoj su do sada zadruge, bez tutarstva vlasti, cvale. G. auktor predlaže za to više vrlo zgodnih promjena, da se uopće političkoj vlasti nema dopustiti nikakvo pačanje u zadrugarstvo, a to tim manje; što u Austriji politička-upravna načela nijesu nikad stalna; što nema upravne judikature, već se uređuje redovito „po uvidjavnosti“, bez obzira je li „uvidjavnost“ osnovana na razlozima, koji se crpe iz postojećih činjenica; i što je u opće malo pravnik upućeno u zapružno pravo, a da ih osobito u političkoj službi jako malo, koji se u zadrugarstvo razumiju. K tomu bi ministarstvo financija „iz obzira novčane politike“, bez dvojbe, našlo načina, da upliva na političke državne organe, od kojih se ne može, kako stvari stoje, tražiti ona nezavisnost, kakva je zajamčena sucima. Za to je dovoljno, da se pravo nadzora uopće, kao i ono raspusta po zakonu doznači samo sudovima, uređujući odnosni postupak skroz kontraktorno, uz sudjelovanje zadržanih stručnjaka, pred javnosti, dopuštajući pravnim lijekovima odgodnu moć, u koliko se ne bi radilo o prljavštinama, kojim se ima da bavi kazneni sud po općim propisima.

30. U odnosu sa novim odredbama glede otvorenja stečaja nad imovinom zadruga, g. pisac opaža, da su svakako uopće bolje, nego li postojeće, premda i on drži, da su neke nepripustljive, pače za zadruge pogibeljne, osobito u odnosu sa pravom manjine, kojoj je doista suviše pružati pravo pačanja u tek zadržanih posala u ovom času, kad će to moći i morati da uredi trgovački sud, držeći se propisa stečajnoga reda. Vrlo je dobro što će predlog za otvorenje stečaja smijeti prikazati svaki član uprave; a to je opravdano obzirom

i na kaznenu odgovornost svakoga pojedinoga člana, koju je vrhovni sud opetovano i u zadnje vrijeme općenito proglasilo; (vidi presude br. 3925 i 3925 uredovne sbirke).

31. Na zadnjem mjestu bavi se dr. Pogatschnig nekim detaljima, za koje uopće veli, da su zgodni; samo da bi neke trebalo praktičnije urediti.

* * *

Nakon vrlo marljive, stvarne, pravne i zadržanostručne kritike auktor opetuje, kako nije lako i uputno, da se jednim novim zakonom uredi zadrugarstvo, koje se razvilo na najraznovrsnije načine, te je postalo jedno od najvažnijih ekonomsko-socijalnih čimbenika za srednji stalež i mali puk — t. j. za veliku većinu pučanstva. Za to je potrebit skrajni oprez, te je najbolje krojiti malo pomalo reformatorne zakone a ostati na podlozi postojećega prava, puštajući, da se zadrugarstvo samo po sebi, kao i do sada reglementira. Ja sam istoga mnjenja. Osnova je doista izvanredno učeno i lijepo skalupljena; pače odavno nije ovaka radnja bila prikazana u zastupničkoj kući; nu sa svim tim-ona ostaje djelo učenjačko, a nije plod praktičnosti, usprkos anketa, koje su se držale.

K tomu se treba obazrijeti na prilike, kakve vladaju u bečkom parlamentu i na način, kako se ovakove zakonske osnove pretresaju! A kad se to vidi i čuje, mora da čovjek prozebe kad zna, kako se zakoni stvaraju, dok u praksi svaki dan rastu tužbe proti „novim zakonima“, za koje se tad hoće puste provedbene naredbe, komentari, pače i specijalne službene upute-pa se još ni tada nije na čistu! S toga ima pravo dr. Pogatschnig te predlaže postepene reforme, putem noveliranja postojećega zakona, uzakunjujući najprije ono, u čemu su praksa i teorija već danas složne, da treba reformirati i upotpuniti. S druge strane je držim, da se ne smiju zastupstva naroda nagnati na to, da za ljubav potrebitih reforma „progutaju“

one odredbe, koje su štetne zadrugarstvu, kao n. pr. ona o nadzoru ministra financija gledom na opću novčanu politiku! — A najbolje će biti, da se postupa dogovorno sa upravama zadružnih sveza i saveza, gdje su sakupljena dragocijena iskustva i gdje se najbolje zna, što je potrebno za uspješno unapredjenje zadrugarstva.

Pripuručujem prijateljima zadrugarstva, da pomnjom pročitaju vrlo uspješnu radnju dr. Pogatschniga i da pobude zanimanje kod prijatelja-zastupnika, eda zapriječe, što je zla u zakonskoj osnovi, pa da ova ne bude primljena još „en bloc“!

Medjutim se česki i njemački stručnjaci još opširnije bave kritikom ove zakonske osnove, jer se uvidila velika potreba, da se zainteresuje javno mnjenje, pošto se radi o vrlo ozbiljnoj i veoma važnoj stvari, koja duboko zasijeca u narodno gospodarstvo i u pravo udruživanja slabih sila za velika djela, kakvo je zadrugarstvo već samo po sebi.

Zadar.

Miho Obuljen.

Obćinski posredovalni uradi.

Pravi zadrugarji in tudi zadruge same kot take morajo ob vsaki priliki pokazati, da znajo ceniti socijalne naprave. V omevanju in upoštevanju naprav za javen blagor morajo dajati zadrugarji dober vzgled.

Velika rana kmečkega stanu so mnogoštevilne pravde. Advokat in sodnija vzameta veliko kmečkega denarja po nepotrebnem. Neredit, trma in zelo razvita škodoželjnost ženejo kmeta dostikrat v drage pravde, ki bi se jim bilo čisto lahko izogniti. Zadruge in zadrugarji morajo vplivati z besedo in dobrim vzgledom, da se število pravnih zmanjša. Seveda je včasih tožba neizogibna in tudi zadruge morajo včasih poseči po tem skrajnem sredstvu, da morejo vzdržavati red in obvarovati člane škode.

Da vsaj zaradi praznih malenkosti ni treba plačevati dragih pravnih stroškov, ima-

mo na Kranjskem na podlagi zakonov z dne 21. septembra 1869, drž. zak. št. 150 in z dne 27. februarja 1907, drž. zak. št. 59, zakon z dne 27. septembra 1911 o občinskih posredovalnih uradih, ki določa v § 1.: „Posredovalni urad v svrhu poravnavega poizkusa, katerega vršijo iz občine voljeni zaupniki, se ustanovi po sklepu občinskega odbora v vsaki krajevni občini“. Kot mi je znano iz privatnih virov, je bilo mišljeno, da je ustanovitev posredovalnega urada obligatna za vse občine, ker je sodišče razlagalo drugače, bo menda izšla avtentična razlaga, ki bo čisto jasno izrazila, da se posredovalni urad mora ustanoviti v vsaki občini. Vendar se je imenovani urad že ustanovil skoraj v vsaki občini.

Ne bom navajal besedila celega zakona o posredovalnih uradih, vsak ga lahko pogleda v občinski pisarni, navedel bom samo nekatere, za zadrugarje važne, točke.

§ 11 a) določa, da morejo sporne stranke skleniti pri posredovalnem uradu veljavne poravnave o denarnih terjatvah in pravicah do premoženja.

§ 21. se glasi: „Pri ustanovitvi poravnave mora posredovalni urad paziti na to, da se obveznosti, ki se imajo izpolniti glede glavniskega in obrestnega zneska, glede plačilnih rokov in drugih pogojev, ki izvirajo iz kakovosti sporne stvari, natančno določijo in da se, ako bi se zahtevalo kako povračilo stroškov, tudi glede tega zneska doseže poravnava“.

§ 26. Poravnave, ki se sklenejo v občinskem posredovalnem uradu po smislu predstojenih določil, imajo veljavo sodnih poravnav in uradne listine o takih poravnava, ustrezajoče § 25 (ki določa, obliko teh listin) je smatrati enakim z uradnimi listinami o sodnih poravnava.

Če nastane spor med hranilnico in posojilnico in kakim dolžnikom glede posojila, se naj obrne hranilnica in posojilnica na posredovalni urad. Če se tu doseže poravnava, če dolжник prizna svoj dolg in dovoli v varstvo posojilnične terjatve vknjižbo zastavne pravice

pri svojem zemljišču vlož. št. x. katastr. obč. J., se smatra o paravnavi izdana uradna listina za enako uradnim listinam o sodnih poravnava in se lahko doseže na njeni podlagi pri sodnji vknjižba zastavne pravice za dotično terjatev.

Vknjižbe se lahko vpisujejo v zemljiško knjigo na podlagi zasebnih listin, ki poleg drugih pogojev morajo biti legalizirane od sodišča ali notarja, ali na podlagi javnih listin, ki so našteje v § 33. zemljeknjižnega zakona, namreč:

a) listine, narejene pri javni oblasti ali pri notarju o pravnih opravilih, ki spadajo v njihov delokrog, če vsebujejo točno zemljišča ali pravice, ki naj se vknjižijo in izrecno izjavo tistega, čegar pravica naj se s tem omeji, obremeniti ali odpravi ali prenese;

b) pred sodiščem ali drugih poklicanih oblastih sklenjene, za izvršbo sposobne poravnave;

c) plačilni nalogi za postavne pristojbine in prispevke, kakor tudi izkazi o zaostalih davkih in javnih davščinah, v kolikor so po obstoječih zakonih izvršljivi;

d) druge listine, ki imajo značaj sodnijsko izvršljive določbe javne oblasti.

§ 26 zakona o občinskih posredovalnih uradih torej določa, da imajo pred temi sklenjene poravnave veljavo sodnih poravnav in uradne listine o takih poravnava je smatrati enakim z uradnimi listinami o sodnih poravnava, kakor so imenovane zgoraj pod b). Na podlagi uradnih listin o poravnava pri posredovalnih uradih se lahko vknjižijo zastavne pravice za terjatve. To naj hranilnice in posojilnice izrabijo!

Skupne smeri agrarne politike v najvažnejših deželah.

Na kongresu kmečkih organizacij v Parizu je predaval profesor in združni nadzornik M. L. Tardy o skupnih smereh agrarne politike najvažnejših evropskih dežel.

Varstvene carine, je izvajal, so se oprijele vse večje države. Varstvena carina je postala potrebna vsled prekmorske konkurence in vsled varstvenih carin v industriji. Kjer je vladala prosta trgovina kot v Angliji, je prišla preskrba z živili v neznansko kratkem času v veliko odvisnost od inozemstva in sledil je propad, če že ne vsega kmečkega stanu, pa vsaj važnih panog kmečkega gospodarstva. V manjših deželah, v Belgiji, Švici in na Danskem, ki imajo samo nizke ali pa sploh nobenih carin, je kmet manj trpel. Tu se je vsled posebnih krajevnih razmer in vsled položaja na svetovnem trgu mogla razvijati živinoreja, mlekarstvo, sadjarstvo in zelenjadarstvo, da kmet ni imel prevelike škode. Odvisnost od inozemstva je pa tudi tu vedno večja, zlasti pri uvozu, pa tudi pri izvozu in cene, ki jih morajo plačevati konsumenti teh dežel za živila, so posebno v zadnjem času le redko kaj prida nižje, pogosto celo višje kot v deželah z varstveno carino. Da se dosežeta oba gotovo zelo hvale vredna cilja namreč, da se ohrani številen in gospodarsko krepek kmečki stan in, da se pridela v domači deželi dovolj živil, je varstvena carinska politika brez dvoma nujno potrebna. V Franciji so uvedli z ozirom na nekatere pridelke, na katere ni bilo varstvene carine (svilarstvo, lan in konoplja, slive), premije. To nadomestilo je sicer preprečilo popolno nazadovanje, vendar ne nadomešča popolnoma varstvene carine, kot kažejo mnogoteri vzgledi. Državna skrb se pa ne omejuje na te trgovskopolitične nprave. Najprej se mora producentom in konsumentom na korist zajamčiti s strogimi postavami nepotvorljivost živil. Škoda, ki jo povzroča potvarjanje živil, se še prepogostokrat podcenjuje in zakon o živilih je potreben še vedno izpopolnil in zboljšanj. Posebna važnost se mora polagati na boj zoper živalske in rastlinske bolezni. Dalje se vporabljajo v vseh deželah — Anglija je sledila zadnja — raznovrstna sredstva, da bi se zvišala množina pridelkov in zboljšala kakovost, n. pr. vzdrževanje

in podpiranje šol, preizkuševališča, premovanje
lepih živali in drugih izdelkov, podpiranje
melioracij, pospeševanje zadrug za olajšanje
kredita in zavarovanja in zboljšanje produkcije
in prodaje. Zlasti slednje so v korist malih
in srednjih posestnikov, ki so najbolj potrebni
državne pomoči. Dočim je skoro v vseh de-
želah že davno odpravljena skupna last ali
pa vsaj zelo omejena, se v Rusiji šele sedaj
nadomešča z individualno lastnino. Izkazalo
se je, da ima kmet samo kot individualni
lastnik resnično in trajno zanimanje za pa-
metno in natančno gospodarstvo. Če pa je
kmet edin in neodvisen gospodar svojega po-
sestva, naj zato ne ostane brez vsake zveze
in stika s stanovskimi tovariši. Svoboda se
ne zmanjša, gospodarstvo se pa izredno zboljša,
če se kmetje združijo, bodisi v društva za
varstvo svojih splošnih teženj, za pouk in po-
speševanje svojega blagostanja, bodisi v za-
druge, ki olajšujejo pridelovanje in prodajo
in zmanjšujejo riziko, ker ga razdele. Spoznanje
teh velikanskih dobičkov je vodilo do veli-
kanskega razvoja kmetijskega združevanja, ki
ga vidimo, in kjer podpira država zasebne
inicijative, ki so nujen predpogoj povsod.

Skrb za male posestnike se pa kaže tudi
v drugih napravah, med katerimi moramo
omenjati „homestead“ t. j. stalen kmečki dom.
S tem se hoče varovati grunt, ki je ravno
tolik, da preživlja eno družino, pred nadaljnim
razkosanjem in prevelikim zadolženjem. Pre-
veliko razkosavanje, ki onemogočuje pametno
gospodarstvo, skušajo preprečiti tudi skoraj
v vseh deželah že uvedeni komasacijski zakoni.

Države se ne zadovoljijo samo z nave-
denimi in drugimi napravami v prosep in
varstvo malih posestnikov. Spoznanje, da cel
narod ravno tu zopet in zopet črpa nove sile,
da je najboljšo sredstvo zoper beg z dežele,
če jih je kar največ priklenjenih na zemljo,
da je kmečki stan branik proti revolucionar-
nim idejam in varuh socialnega miru in da
pomnoženo število malih posestnikov povzroča
natančnejše obdelovanje zemlje in množi pro-

dukcijo, je povzročilo v nekaterih deželah od-
redbe, ki imajo namen olajšati dostop do
malih posestev od domačega delavskega vrta
do grunta, ki lahko redi svojo družino. Vpra-
šanje notranje kolonizacije je sedaj eno naj-
važnejših. V mnogih deželah se je, če ne
rešilo, pa vsaj resno načelo. Kaj se je v tem
oziru storilo na Irskem, čeprav so bili za
deželne zakone merodajni politični motivi, je
znano. Danska, Nemčija, Velika Britanija in
Ogrska že lahko pokažejo precej uspehov, na
Francoskem se ugodnosti tozadevnega kredit-
nega zakona z leta 1910. že zelo vporabljajo
in v Italiji in Španiji se začneja. Če posamezne
države, kot Velika Britanija in Romunija —
in tudi Prusija, toda iz političnih razlogov —
določajo pod gotovimi pogoji prisilno razlastitev,
da dobe potrebno zemljo za naseljevanje, so
za to merodajne posebne razmere, ki za druge
dežele ne veljajo.

Splošno varstvo kmetijstva s carinami,
varstvo in jačanje malih posestnikov z različ-
nimi napravami, zlasti s pospeševanjem za-
družništva in zakoni, ki imajo namen pomno-
žiti število malih posestnikov, se lahko označijo
kot vodilne misli agrarne politike skoro v vseh
kulturnih deželah.

Gospodarski pregled.

Tečaj za uporabo sadja in zelenjadi pri-
redi kranjska kmetijska šola na Grmu od 1. do
5. septembra s sledečim sporedom: V ponedeljek
1. septembra od 2. do 4. ure: Pomen konservi-
ranja sadja in zelenjadi. Vzroki pokvarjenja sadja.
V torek 2. septembra od 8. do 10. ure dopoldne:
Kipenje. Kisanje zelenjadi. Konserviranje zelenjadi
v kozarcih in pušicah. Od 10.—12. ure: Praktične
vaje. Popoldne od 2. do 4. ure: Naprava mezge
(zalzna), mozge (povidla) in zdriza. Od 4. do 6. ure:
Praktične vaje v sadni kuhinji. V sredo 3. sep-
tembra od 8. do 10. ure dopoldne: Vlaganje sadja
v kozarce (naprava kompota). Shranjevanje sadnih
konserv. Od 10. do 12. ure: Praktične vaje v sadni
kuhinji. Popoldne od 2. do 4. ure: Naprava soka
iz jagodičevja in drugega sadja. Od 4. do 6. ure:
Praktične vaje v sadni kuhinji. V četrtek 4. sep-

tembra: Dopoludne od 8. do 10. ure: Sušenje sadja in zelenjadi. Od 10. do 12. ure: Praktične vaje o sušenju. Popoludne od 2. do 4. ure: Obiranje in spravlanje (shranjevanje) sadja. Vlaganje sadja v zaboja, košarice in sode v svrhu kupčije. Od 4. do 5. ure: Praktične vaje v sadovnjaku in sadni kleti. V petek dne 5. septembra: Dopoludne od 8. do 10. ure: Naprava sadjevca (mošta). Sestava sadja in mošta. Kipenje mošta. Naprava oceta. Od 10. do 12. ure: Praktično razkazovanje v vinski kleti. Popoludne od 2. do 4. ure: ravnanje s sadjevcem, boleznimi sadjevca in ravnanje s pokvarjenim sadjevcem. Od 4. do 5. ure: Praktične vaje v vinski kleti. — Predavanja od 1. do 4. septembra so namenjena v prvi vrsti našim gospodinjam in dekletom; 4. in 5. pa gospodarjem. Tečaja se je mogoče udeležiti vseh 5 dni ali pa tudi samo prve 3 dni ali pa tudi zadnja 2 dneva. Ker se sprejme z ozirom na praktične demonstracije le omejeno število udeležencev, se je treba prijaviti do 17. avgusta. Oddaljenim in podpore potrebnim udeležencem iz Kranjskega, ki za podporo pravočasno po dopisnici prosijo, povrne ravnateljstvo stroške za pot do Novoga mesta in za prehrano po 1 K 50 vin. na dan. Vendar se izplača podpora le tistim, ki se jim je izrečno dovolila. Priglasilom je pristaviti tudi, katere dneve se misli dotičnik tečaja udeležiti. Prošnje za podporo in priglasila je nasloviti na ravnateljstvo kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu (pošta Kandija — Kranjsko).

Stanje živine na Kranjskem po štetju dne 31. decembra 1880, 1890, 1900 in 1910.

	L. 1880	1890	1900	1910
Konji	21.975	23.771	24.821	27.153
Drugi kopitarji	156	195	220	208
Goveda	225.144	227.613	253.839	226.977
Koze	15.636	8.418	6.384	4.719
Ovce	67.431	53.462	38.629	24.195
Prešiči	73.130	94.985	107.836	177.300

Učitelj na deželi. Vez med učiteljem in učenci je na kmetih vse drugačna kakor v mestih. V mestih menjavajo učenci vsako leto svoje učitelje, na kmetih pa spremlja učitelj svoje učence od najnežnejše detinske dobe do fantovskih let. Tudi po dovršeni šoli jim je lahko svetovalec in voditelj. V zboru možakov gospodarjev šteje njegova tehtna beseda, saj so to očetje njegovih malih ali pa morda celo njegovi bivši učenci. Toda v tem razmerju med učitelji po kmetih in ljudstvom so se v zadnjem času razmere zelo spremenile, in ne na boljše. Politika je precej kriva, da je učitelj zgubil ugled, ki bi ga moral uživati, krivi so pa

tudi učitelji sami. Beg z dežele ima v učiteljih najboljše propagatorje. V prejšnjih časih je bil učitelj organično spojen s kmečkim ljudstvom, bil je njih gore li-t, danes je vsled napačne vzgoje in družabne tedence skoraj vedno — tujee, izgnance na kmetih. Sree pusti v mestu, na deželo prinese samo dolčas in nezadovoljnost. Ni čuda, da potem vse misli in želje njegove hite v mesto. Ne maram trditi, da so taki vsi. Pravil pa mi je pred kratkim ravnatelj c. kr. kmetijske družbe, da je zgubil skoro vse stike z učiteljstvom. Stari učitelji, veččaki v kmetijski tehniki, v vseh gospodarskih vprašanjih, stebri kmetijske družbe in zato njegovi dobri znanci so mu pomrli, novim pa ni za to.

Ni dvoma, da bo za gospodinjstvo izobrazbo, ki se v zadnjih časih zelo pospešuje, prišlo tudi večje umevanje gospodarske izobrazbe. Delo za zboljšanje gospodinjstva izobrazbe je pokazalo učiteljicam novo polje za delo. Izkazalo se je, da je učiteljica poklicana za voditeljico stanovskih gospodinskih organizacij, ki bi naj organizirale gospodinsko izobrazbo in karitativno delo. To bi prineslo učiteljicam silno veliko dela, pa tudi nove vsebine dostikrat praznemu življenju in neprimerno višje socijalno stališče. Ravno ugleda si učiteljice, ki so samo učiteljice v šoli, zunaj pa mestne gospodične, ki se brez družbe dolgočasijo, tako težko pridobe dovolj. Ugled daje in utrjuje duševne sile. Ko se bo začelo intenzivnejše delo za fantovsko izobrazbo, se bo pokazalo, da brez učiteljev ne gre. Brez učiteljev seveda, ki bodo razumeli kmečko delo in potrebe, in kar je še bolj potrebno, ki bodo kmečko ljudstvo tudi v resnici ljubili. Taki učitelji bodo kot prvi v vrstah gospodarske organizacije pridobili učiteljem tako krvavo potrebni ugled in bodo, ravno nasprotno kot sedaj, najtrdnjši braniki proti begu z dežele. Zato je pa gotovo nujno potrebna preuredba učiteljske izobrazbe. Vzgoja učiteljev je za kmečki stan zelo važna zadeva.

Avstrijske akcijske družbe leta 1911. Od vseh 736 (izvzemši železnice) jih je imelo 546 (čez 76 odstotkov) svoj sedež na Nižjeavstrijskem, Češkem in Moravskem. Prvo mesto so zavzemale sladkorne tovarne (75), za temi pivovarne (74), banke (73), strojne tovarne (72) in tekstilne tovarne (60). Z ozirom na višino akcijskega kapitala so bile na prvem mestu banke, njih akcijski kapital je znašal 1·5 milijarde. (Tretjina kapitala vseh družb!) Od 700 družb, kojih računski zaključki so znani, jih je napravilo 605 dobiček (86·4 odstotkov), 95 (13·6 odstotkov) pa zgubo; čisti dobiček je znašal po odbitku zgub 402·8 mil. kron (= 10·48%

uplačanega akcijskega kapitala), 491 družb je zamoglo izplačati delničarjem dividende v znesku 309 milijonov kron (= 8·95 odstotno obrestovanje vplačanega akcijskega kapitala); 55·6 odstotkov družb je razdelilo dividendo od 5 do 10 procentov; 65 družb manj kot 5 procentov; več kakor 10 procentov dividende je razdelilo 30 odstotkov vseh družb, ki so izdala poročila; skupno je plačalo 700 družb 70 odstotkov dividend.

Poročilo Gospodarske zveze v Ljubljani.

Umetna gnojila:

Rudninski superfosfat. Gospodarska zveza ima superfosfat vedno v zalogi in ga prodaja na drobno iz svojega skladišča po K 7— za 100 kg. Zadrugam priporočamo, da naročajo skupno v celih vagonih, ker s tem si prihranijo veliko izdatkov na voznini. Pri odjemu celega vagona ponudimo superfosfat s 14% v vodi razstopne fosforove kisline po K 6·70 za 100 kg franko vsaka postaja na Kranjskem.

Tomasova žlindra 18% stane K 7— franko naše skladišče, višje ali nižje odstotna 34 vinarjev dražje ali cenejše. Pri odjemu celega vagona se zaračuni 18% po K 5·70 franko kolodvor Trst.

Kalijeve sol stane 12·60 za 100 kg. Kdor gnoji z rudninskim superfosfatom ali tomasovo žlindro, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo, ki vsebuje 42% kalija ali pa s kajnitom, ki vsebuje 12—14% kalija. Samo ob sebi umevno priporočamo kalijevo sol, ki vsebuje trikrat toliko kalija kakor kajnit. Kajnit stane K 5·50 za 100 kg.

Kostno moko prodaja Gospodarska zveza po K 10 za 100 kg.

Čilski solitar stane K 34— za 100 kg franko postaja Ljubljana.

Amonijev sulfat stane K 38— za 100 kg.

Krmila:

Tropine podzemskega oreha vsebujejo 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe, vsled česar jih zadrugam, kakor tudi posameznim živinorejcem toplo priporočamo kot uspešno močno krmilo. Stanejo K 21— za 100 kg; pri odjemu celega vagona dovolimo znaten popust.

Lanene tropine, ki so pri kranjskih živinorejcih že splošno znane oddaja Zveza po K 22— za 100 kg.

Klajno apno je potreben dodatek h krmi zlasti, kjer nimajo krmila dovolj rudninskih snovi

v sebi. Klajno apno stane v pošiljativah od 5 kg do 50 kg po 24 vinarjev nad 50 kg po 22 vinarjev. Pri manjših pošiljativah se računi zavoj in vojni list 20 vinarjev.

Koruzo ima Zveza vedno v zalogi. Ker pa ima napravljene velike sklepe od največjih dobaviteljev, svetuje se, da zadruga naročajo koruzo skupno vsaj en vagon. Na drobno prodaja koruzo po K 19·50 franko Ljubljana; pri naročilih v celih vagonih pa bode mogla dovoliti veliko popusta.

Vino. Gospodarska zveza ima v zalogi le pristna vina. Vino se bo odslej računilo po sledečih cenah:

Rudeči bizeljec K 62 za 100 l.

Beli bizeljec K 64 za 100 l.

Rebula zelo fina K 70 za 100 l.

Opolo (izvrstno dalmatinsko) K 70 za 100 l.

Istrijsko belo, lepo, čisto milega okusa K 56 za 100 l.

Stroji:

Skladišče za poljedelske stroje je sezidano in stroji so že razstavljeni. Na to skladišče prav posebno opozarjamo zadruga kakor tudi posamezne člane. Razstave se udeležijo največje avstrijske tovarne, katere bodo imele celo leto svoje stroje razstavljene, tako da Zvezi ne bode treba priporočati strojev le na podlagi cenikov, ampak bode vsak lahko sam videl, kar si hoče naročiti. Zadruga prosimo, da naj tudi svojim članom priporočajo, da si naše skladišče ogledajo.

Za informacije o letini prosimo vse zadruga. Velike važnosti je za nas, da smo podučeni, kaka letina se obeta na raznih naših krajih. Prosimo obvestila, kako kaže letos krompir, fižol, žito, kak je bil pridelek na senu itd. Stroške za dopise drage volje Zveza povrne.

Nakupi.

Kmetovalce kakor tudi zadruga opozarjamo da najbolj zanesljive podatke o cenah poljskih pridelkov dobe pri Gospodarski zvezi. Zveza nakupuje vse poljske pridelke, vsled česar vabimo člane, da takoj priglase ktere pridelke in koliko morejo prodati. Zlasti pa prosimo da nam ponudijo:

Seno. Storili smo vse potrebne korake, da dobimo dobavo sena in slame za vojaščino. Res niso visoke cene, vendar potrebno je, da združništvo pokaže zmožnost zalagati vojaške potrebščine. Seno pričnemo kupovati takoj, zato pa prosimo da nam zadruga tudi takoj javijo kolike množine so jim na razpolago.

Krompir smo že pričeli izvažati. Tudi v tem predmetu prosimo ponudb.

Žito vsake vrste kupuje v vsaki množini Gospodarska zveza. Prosimo tedaj ponudb od zadrug kakor tudi od posameznih kmetovalcev.

Zadružni pregled.

Dolžnosti vsled krize. Na občnem zboru vestfalskih zadrug je govoril generalni tajnik o vzrokih denarnega pomanjkanja v letu 1911 in je obsojal konkurenco mnogih javnih hranilnic in bank, ki so pobrale rajfajznovkam mnogo vlog. Govoril je tudi o tem, kaj moramo storiti, da rajfajznovke ne bodo le starih vlog obdržale, ampak dobile v bodočnosti še novih vlog. Če hočemo dobiti novih vlog, moramo biti pridnejši. Minuli so časi, ko so funkcionarji lepo sedeli v uradu in čakali, da kdo prinese denar. Moramo imeti oči in ušesa odprta in iskati vlog, kjer je mogoče. Zadružne hranilnice in posojilnice morajo iskati vlog v svojem okrožju in zato ni treba reklame v časopisih, ki bi se za zadruge ne izplačala.

Obračati moramo pozornost na male vloge, s tem so mnoge zadruge dosegle lepe vspehe.

Če hočemo v zadrugah vzgojiti trdno četo vlagateljv in zagotoviti si potrebni nadaljni prirastek vlog, ne moremo izvršiti tega na noben način razun z dobro in vestno upravo pri zadrugi.

Če uživa zadruga zaupanje, utemeljeno v ugledu oseb, ki ji stoje na čelu, v njihovi zanesljivosti, pridnosti, vestnosti, strogosti, v njih poštenosti, zavesti svojih dolžnosti, ni treba nobene reklame in premagali bomo lahko tudi težave sedanjega pomanjkanja denarja.

Nihče ne more vedeti, kdaj bo kriza ponehala, kdaj se bo kredit pocenil. Še vedno je zelo umestna previdnost pri dovoljevanju posojil. Pomni naj se, da so rajfajznovke samo za osebni kredit. Deželna banka kraljestva Češkega je sklenila omejiti posojila mestom in občinam in jim dovoljevati v posameznih slučajih posojila samo do zneska 50.000 K. Hipotečna banka kraljestva Češkega bo dovoljevala hipotečna posojila samo do zneska 30.000 K. Tudi Češka hranilnica v Pragi, eden najbogatejših denarnih zavodov cele države, je omejila kredite. To so zavodi, ki so dovoljevali posojila pasameznikom na milijone.

Pri nas se še vedno semintja sliši od nasprotnikov zadružništva, da zadruge samo pospešujejo zapravljanje in zadolževanje. Sveta dolžnost vseh načelstev naših zadrug je skrb, da taka govorica ne bo nikoli resnična. Naj se ne pozabi na vzgojo

pri dovoljevanju posojil. Nikomur se ne sme nerodno zdeti, če pošlje kaj odvišnega denarja centrali.

Sanacija zadružnih zvez v Bukovini. Zakon, ki ga je sklenil bukovinski deželni zbor glede sanacije treh bukovinskih rajfajzenskih zvez (nemške, rumunske, maloruske), je bil po dokončanih poravnava z „Ústředno banko“ kot glavno upnico sankecioniran. Skupno izgubo vseh treh zvez je svoječano preiskovalna komisija cenila na K 5,400.000, od katerih odpade okroglo K 500.000 na nemško, K 1,500.000 na rumunsko in K 3,400.000 na malorusko zvezo. Saniranje se bo izvršilo na ta način, da najame dešela Bukovina posojilo v višini K 15,000.000 v 4 1/2 odstotnih, najdalj v 78 letih plačljivih obli-gacijah bukovinske deželne banke. Obligacije prevzame „Ústředni banka“ po kurzu 98 %. Kot dan, na katerega banka prevzame obligacije, je določen 15. juli. S tem dnem bosta maloruska in rumunska zveza rešeni obvez nasproti „Ústředni banki“ in podrejeni bukovinski deželni banki, kateri morata odstopiti vsa aktiva v znesku K 7,900.000. Deželna banka bo nato izvršila likvidacijo aktiv. Ústředni banka je zavezana za komunalne zadolžnice v znesku K 15,000.000, ki jih ima prodati deželni banki, začasno izplačati v gotovini vsoto K 2,000.000. Delovanje obeh zvez se bo v bodoče toliko časa, da se vrne iz sanacijskega fonda prejeti znesek, omejilo na samo posredovanje. Vsako jamstvo je izključeno. Obrestovanje in amortizacija za pokritje deficita izdanih obligacij se bode pokrilo iz dobička, ki ga bo izkazala deželna banka iz poslov, ki jih opravi za račun zvez. Nemški zadružni zvezi je zagotovila vlada letno podporo v znesku K 28.500, vsled katere se je pri Splošnem avstrijskem zemljiškokreditnem zavodu najelo posojilo K 300.000, dočim so članice prevzele jamstvo za del izgube v višini K 150.000. Vsled tega je zveza na skupščini dne 21. junija 1913 sklenila, da se ne pridruži tej sanaciji in se bo poslužila samo njej kot posojilo namenjenih K 1,200.000 iz sanacijskega fonda.

Zadruga zahteva novih ljudi! Prof. dr. Peabody z Harwardske univerze je zapisal tele besede: „Zadružna misel ne temelji samo v gospodarstvu, ampak v poštenosti, zvestobi in nesebičnosti. Popolnoma sebičen mož ne more biti dober zadrugar. Svoje-glavnost in trdovratnost sta skoro tolikokrat pogubili zadružna podjetja kakor poneverjenje in goljufija, ali, za zadružništvo je treba skupnosti in složnosti in zadružnega duha in samo tedaj je uspeh, kadar se te lasnosti dobe. Brez njih ni uspeha, in če so, je uspeh več kot sam gospodarski dobiček. Zadružništvo je v resnici oblika npravne vzgoje,

izraz socijalne etike, metoda blagovnega prometa, kjer je nad prodajalnami zapisano: Nosite skupno vaša bremena, bodite tovariši! Ta zahteva stavi zadružništvu meje. Rabiti se more samo pri briljantnih in izobraženih ljudeh. Nevedni, zapravljivi in kratkovidni ne bo prišel v skušnjavo, da bi se zadružno vdejstvoval in tudi ne bo zmožen za to. Moralna odgovornost, smisel za zvestobo in zaupanje, požrtvovalnost so za zadružni uspeh bistvene. Te moralne zahteve so, ki dajejo zadružništvu poseben prostor v gospodarskem svetu.“

Št. 15.343.

Razglas

o sprejemu učencev v kmetijsko šolo na Grmu.

Meseca novembra se prične na Grmu novo šolsko leto za učence zimske in letne šole. Zimska šola traja dve zimi od novembra do konca marca in je namenjena kmetiskim sinovom iz poljedelskih in živinorejskih krajev. Letna šola traja eno leto od novembra do konca oktobra in je namenjena sinovom iz vinorodnih krajev.

Za sinove kranjskih posestnikov se bo letos oddalo 28 prostih mest. Plačujoči učenci pa plačujejo za hrano in stanovanje po 30 K na mesec.

Prošnji za sprejem in za prosta mesta je priložiti: 1.) rojstni list, 2.) zadnje šolsko izpričevalo, 3.) zdravniško izpričevalo o telesni sposobnosti, 4.) izpričevalo o vedenju in 5.) izjavo starišev ali varuha, s katero se zavezuje plačevati stroške šolanja.

Prošnjo, ki je koleka prosta, je poslati ravnateljstvu šole na Grmu

do 15. septembra t. l.

Natančnejša pojasnila daje ravnateljstvo šole na Grmu.

Od deželnega odbora kranjskega
v Ljubljani, dne 25. julija 1913.

Vabilo na izredni občni zbor

Kmetijskega društva na Rižani pod Rozarjem,

registrirane zadruga z omejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 31. avgusta 1913 ob 4. uri popoldne
v društvenih prostorih.

Dnevni red:

1. Pregled računov o zadnjem občnem zboru.
2. Pregled in potrjenje računov bivšega predsednika.
3. Poročilo o izvršeni reviziji.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Volitev razsodišča.
7. Slučajnosti.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice za Izlake in okolico,

reg. zadr. z neom. zavezo,

ki se bo vršil dne 24. avgusta 1913 ob 8. uri popoldne
pri Jakob Hribarju.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.
4. Poročilo o izvršeni reviziji.
5. Prememba pravil.
6. Volitev načelstva.
7. Volitev nadzorstva.
8. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadružnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Mlekarske zadruga Izlake-Zagorje,

registrirane zadruga z omejeno zavezo,

ki se vrši v nedeljo dne 24. avgusta 1913 ob 3. uri popoldne
v mlekarni.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.
4. Poročilo o izvršeni reviziji.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Št. Janžu, Dolenjsko,

reg. zadr. z neom. zav.

ki se bo vršil dne 31. avgusta 1913 ob pol 4. uri popoldne
v dvorani Slov. kat. izobr. društva v Št. Janžu.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega zaključka za leto 1912.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Poročilo o izvršeni reviziji.
8. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadružnikov. Načelstvo.

Vabilo na redni občni zbor

Živinorejske zadruga v Št. Janžu, Dolenjsko,

registr. zadr. z om. zav.,

ki se bo vršil dne 31. avgusta 1913 ob 3. uri popoldne
v dvorani kat. slov. izobr. društva v Št. Janžu.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega zaključka za leto 1912.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Poročilo o izvršeni reviziji.
8. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadružnikov. Načelstvo.

Bilanca Hranilnice in posojilnice v Borovnici,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.	K
Posojila	451.046,26
Inventar premični	100,—
Inventar nepremični	11.600,20
Zaostale obresti posojil . .	10.476,02
Delež pri Zadr. zvezi	1.000,—
Stalna vloga	2.000,—
Delež pri Ljud. pos. v Ljub.	4,—
Gotovina 31. decembra 1912	1.507,17
Skupaj	477.733,65
Pasiva.	K
Deleži	1.062,—
Hranilne vloge s kapitalizo-	
vanimi obrestmi	408.168,53
Tekoči račun z Zvezo	47.194,—
Predplačane obresti posojil .	2.926,38
Rezervni zaklad	16.437,70
Čisti dobiček	1.945,04
Skupaj	477.733,65
Denarni promet K	353.105,91
Stanje članov začetkom l. 1912 .	403
Prirastlo	20
Odpadlo	2
Stanje koncem l. 1912	421

Bilanca Hranilnice in posojilnice v Gorjah,

reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.	K
Posojila	390.431,88
Tekoči račun z Zvezo	11.025,—
Inventar premični	182,28
Inventar nepremični	20.963,52
Zaostale obresti posojil . . .	12.452,38
Delež pri „Zadr. zvezi“	1.000,—
Delež pri Zadr. tiskarni	500,—
Delež pri Unionu	1.000,—
Prehodni	570,39
Gotovina 31. decembra 1912	6.526,38
Skupaj	444.651,83
Pasiva.	K
Deleži	1.424,—
Hranilne vloge s kapitalizo-	
vanimi obrestmi	415.124,15
Predplačane obresti posojil . .	537,57
Rezervni zaklad	25.645,06
Čisti dobiček	1.921,05
Skupaj	444.651,83
Denarni promet	395.280,94
Stanje članov začetkom l. 1912 .	356
Pristopilo	10
Izstopilo	10
Stanje koncem l. 1912	356

Bilanca Hranilnice in posojilnice v Horjulu,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.	K
Posojila	212.226,18
Tekoči račun z Zvezo	7.212,—
Inventar premični	358,09
Obresti deleža Zadr. tiskarne	
za l. 1912	22,50
Zaostale obresti posojil	12.892,36
Terjatev na vknjižnici	351,47
Vrednost kolekov	41,30
Delež pri „Zadr. zvezi“	1.000,—
Naložen denar	9.285,61
Tekoči račun s člani	39.167,22
Delež pri Zadr. tiskarni	500,—
Naložena rezerva	15.714,34
Gotovina 31. decembra 1912	2.657,06
Skupaj	301.428,13
Pasiva.	K
Deleži	726,—
Hranilne vloge s kapitalizo-	
vanimi obrestmi	283.031,67
Predplačane obresti posojil . .	64,13
Rezervni zaklad	17.147,04
Čisti dobiček	459,29
Skupaj	301.428,13
Denarni promet K	293.886,22
Stanje članov začetkom l. 1912 .	308
Pristopilo	2
Odpadlo	16
Stanje koncem l. 1912	294

Bilanca Hranilnice in posojilnice za blejski kot na Bledu,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.	K
Posojila	425.999,82
Tekoči račun z Zvezo	46.582,—
Inventar premični	247,58
Zaostale obresti posojil	5.873,97
Vrednost tiskovin	43,97
Delež pri Zadr. zvezi	1.000,—
Stalna vloga	1.000,—
Gotovina 31. decembra 1912	2.772,29
Skupaj	483.519,63
Pasiva.	K
Deleži	554,—
Hranilne vloge s kapitalizo-	
vanimi obrestmi	464.349,71
Predplačane obresti posojil . .	177,12
Rezervni zaklad	17.740,90
Čisti dobiček	697,90
Skupaj	483.519,63
Denarni promet	477.270,17
Stanje članov začetkom l. 1912 .	271
Pristopilo	14
Odpadlo	8
Stanje koncem l. 1912	277

Bilanca Hranilnice in posojilnice v Št. Jerneji na Dolenjskem,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.	K
Posojila	480.349,08
Tekoči račun z Zvezo	72.529,—
Inventar premični	115,11
Zaostale obresti posojil	2.395,15
Delež pri „Zadr. zvezi“	1.000,—
Delež pri Ljudski posojilnici . .	4,—
Inventar nepremični	24.785,72
Gotovina 31. decembra 1912	6.578,83
Skupaj	587.756,89
Pasiva.	K
Deleži	2.005,59
Hranilne vloge s kapitalizo-	
vanimi obrestmi	534.200,12
Predplačane obresti posojil . .	4.973,23
Rezervni zaklad	42.817,53
Čisti dobiček	3.760,42
Skupaj	587.756,89
Denarni promet K	643.755,33
Stanje članov začetkom l. 1912 .	943
Pristopilo	41
Odpadlo	19
Stanje koncem l. 1912	965

Bilanca Proseško-Kontoveljske poso- jilnice in hranilnice,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.	K
Posojila	173.970,70
Inventar premični	427,38
Zaostale obresti posojil	1.338,66
Delež pri „Zadr. zvezi“	1.000,—
Delež pri „Gr. Janu“	200,—
Gotovina 31. decembra 1912	1.675,44
Skupaj	178.612,18
Pasiva.	K
Deleži	6.140,—
Hranilne vloge s kapitalizo-	
vanimi obrestmi	34.262,34
Tekoči račun z Zvezo	130.987,—
Predplačane obresti posojil . .	1.656,50
Rezervni zaklad	3.826,66
Čisti dobiček	1.739,68
Skupaj	178.612,18
Denarni promet K	225.906,04
Stanje članov začetkom l. 1912 .	594
Pristopilo	51
Odpadlo	31
Stanje koncem l. 1912	614